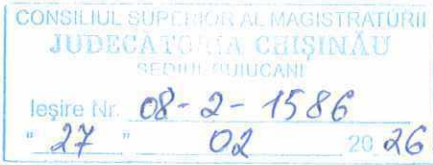

**JUDECĂTORIA
CHIȘINĂU**
(sediul Buiucani)

Republica Moldova, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 200
Email: jbu@justice.md; Tel.: /+373 22/ 204 904
www.instante.justice.md

Dosarul nr. 1-2569/2025

Data: 27.02.2026

Către Curtea Constituțională a Republicii Moldova
Mun. Chișinău, str. Al. Lăpușeanu, nr. 28
MD-2004

Prin prezenta, judecătorul Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani), Bejenari Olga vă expediază în adresa Dvs, sesizările privind ridicarea excepției de neconstituționalitate formulate de avocatul Lucian Rogac înaintate în cadrul cauzei penale de învinuire a lui Vladimir Plahotoniuc Gheorghe de comiterea infracțiunii prevăzute de comiterea infracțiunilor prevăzute de art.284 alin.(1), art.art.30, 42 alin.(3), 190 alin.(5), art.art.30, 243 alin.(3) lit.a) și b), art.art.30, 42 alin.(3), 190 alin.(5), art.art.30, 243 alin.(3) lit.a) și b) din Codul penal.

Anexe:

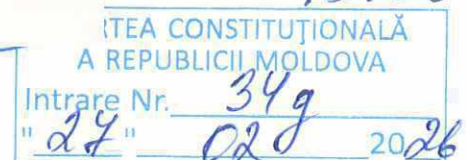
1. Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 26.02.2026 (10 file);
2. Cererile privind ridicarea excepției de neconstituționalitate;
3. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate (9 file);
4. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate (20 file);

Cu deosebit respect,

Judecătorul
Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani)

Ex.: Beleuța Teofilia

Olga BEJENARI

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹**A.1. Avocat****1. ROGAC****2. Lucian****A.3. Instanța de judecată****1. Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani****2. Completul de judecată: Sergiu STRATAN, Ana BEJENARI, Ana CUCERESCU****4. mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare nr. 200****5. e-mail: jbu@justice.md, tel: 022 20-49-03022**

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani) examinează cauza penală cu privire la învinuirea lui Plahotniuc Vladimir Gheorghe, de săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 284 alin. (1), art. art. 30, 42 alin. (3), 190 alin. (5), art. art. 30, 243 alin. (3) lit. a) și b), art. art. 30, 42 alin. (3), 190 alin. (5), art. art. 30, 243 alin. (3) lit. a) și b) din Codul penal.

Pe data de 2 decembrie 2025 apărătorii au depus o cerere concretizată cu privire la administrarea probelor, în speță audierea martorilor din partea apărării (183 de persoane).

Prin încheierea din 3 decembrie 2025 instanța de judecată a admis parțial cererea apărării și a admis spre audiere doar 27 de martori.

În cadrul ședinței de judecată apărarea a înaintat demers privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi și omisiuni din Codul de procedură penală a RM.

C. Obiectul sesizării

Prezenta sesizare are ca obiect exercitarea controlului constituționalității articolului 284 alin. (1) din Codul penal „*crearea sau conducerea unei organizații criminale, adică întemeierea unei astfel de organizații și organizarea activității ei, fie căutarea și angajarea de membri în organizația criminală, fie ținerea de adunări ale membrilor ei, fie crearea de fonduri bănești și de altă natură pentru susținerea lor financiară și a activității criminale a organizației, fie înzestrarea organizației criminale cu arme și instrumente pentru săvârșirea de infracțiuni, fie organizarea culegerii de informații despre potențialele victime și despre activitatea organelor de drept, fie coordonarea planurilor și acțiunilor criminale cu alte organizații și grupuri criminale sau infractori aparte din țară și din străinătate*”, prin prisma formulărilor imprecise și excesiv de largi care nu întrunesc exigențele de claritate și previzibilitate ale legii penale, permițând interpretări extensiv-defavorabile a legii, contrar art. 20, 22, 23 și 26 din Constituție, art. 54 din Constituție și art. 6 § (1) și art. 7 din Convenția Europeană a drepturilor omului.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție²

CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate”.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică”.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional,

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia”.

Articolul 15

Universalitatea

„Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acesteia”.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

- (1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică,
- (2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative".

Articolul 26

Dreptul la apărare

- (1) Dreptul la apărare este garantat.
- (2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.
- (3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

Articolul 134

Statutul

„(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat".

Articolul 135

Atribuțiile

„(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

Articolul 140

Hotărârile Curții Constituționale

„(1) Legile și alte acte normative sau unde părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.

(2) Hotărârile Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate".

Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14 martie 2003

Articolul 7. Legalitatea procesului penal

(1) Procesul pena se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod. Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(2) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională".

Codul Penal al republicii Moldova

Articolul 284. Crearea sau conducerea unei organizații criminale

Crearea sau conducerea unei organizații criminale, adică întemeierea unei astfel de organizații și organizarea activității ei, fie căutarea și angajarea de membri în organizația criminală, fie ținerea de adunări ale membrilor ei, fie crearea de fonduri bănești și de altă natură pentru susținerea lor financiară și a activității criminale a organizației, fie înzestrarea organizației criminale cu arme și instrumente pentru săvârșirea de infracțiuni, fie organizarea culegerii de informații despre potențialele victime și despre activitatea organelor de drept, fie coordonarea planurilor și acțiunilor criminale cu alte organizații și grupuri criminale sau infractori aparte din țară și din străinătate,

Convenția Europeană a Drepturilor Omului ratificată de Republica Moldova la 01.02.1998:
Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

1. Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale **în mod echitabil**, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, mai ales, dreptul :

a. să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, despre natura și cauza acuzației aduse împotriva sa;

b. să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;

c. să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare remunerării unui apărător, să poată fi asistat gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;

d. să audieze sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;

e. să fie asistat gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

Articolul 7 Nicio pedeapsă fără lege

1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate

E. Argumentarea pretinsei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție³

Onorată Curte, considerăm că art. 284 alin. (1) din Codul Penal, , în redacția actuală este neconstituțional, contravin prevederilor Constituției Republicii Moldova precum și a Tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, pe motiv că conține formulărilor imprecise și excesiv de largi care nu întrunesc exigențele de claritate și previzibilitate ale legii penale, permițând interpretări extensiv-defavorabile a legii, contrar art. 20, 22, 23 și 26 din Constituție, art. 54 din Constituție și art. 6 § (1) și art. 7 din Convenția Europeană a drepturilor omului.

Întru susținerea acestui deziderat, autorul excepție de neconstituționalitate aduce următoarele argumente în fața Curții, pentru a-și motiva cerința.

Prim, necesită a fi relatat faptul că, preeminența dreptului presupune, *inter alia*, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de către Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41)

Secund, aducem la cunoștință că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că

persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (*cauza Kokkinakis vs. Grecia din 25 mai 1993*).

La fel, în cauza *E.K. vs. Turcia* din 7 februarie 2002, Curtea Europeană reafirmă cerințele previzibilității legii penale și formulării suficient de clare: „Această condiție se consideră îndeplinită atunci când justițiabilul, citind textul dispoziției pertinente și, în caz de necesitate, cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțele judecătorești, poate să știe pentru ce acțiuni și inacțiuni poate fi supus răspunderii penale (§51)”.

Mai mult, în Raportul Comisiei de la Veneția privind preeminența dreptului (adoptat la cea de-a 86-a sesiune plenară, 25-26 martie 2011) s-a stabilit: „47. Parlamentul nu poate deroga de la drepturile fundamentale adoptând texte ambigue de legi. Cetățenii trebuie să se bucure de o protecție juridică esențială în fața statului și instituțiilor sale.”

Subsecvent, Curtea Constituțională a reținut că principiul legalității incriminării are consecințe atât pentru activitatea de elaborare a normelor penale, cât și pentru procesul aplicării acestora. Altfel spus, acesta este obligatoriu deopotrivă pentru legislator și pentru judecător. În activitatea legislativă, principiul legalității incriminării și a pedepsei intervine atât sub aspect material, cât și sub aspect formal. Sub aspect material, acest principiu îi impune legislatorului două obligații fundamentale: (1) să prevadă într-un text de lege faptele considerate infracțiuni și pedepsele aferente; și (2) să redacteze textul legal cu suficientă claritate, pentru ca orice persoană să poată realiza care sunt acțiunile sau inacțiunile care intră sub incidența acestuia. Aspectul formal se referă la obligația adoptării normelor penale ca legi organice, potrivit articolului 72 alin.(3) lit. n) din Constituție (HCC nr. 12 din 14 mai 2018, §§ 35, 36).

Pe de altă parte, principiul legalității incriminării le impune subiectelor care au competența aplicării legii penale două obligații esențiale: interpretarea strictă a legii penale și interzicerea analogiei în defavoarea persoanei și, respectiv, interzicerea aplicării retroactive a legii penale, cu excepția legii penale mai favorabile (HCC nr. 12 din 14 mai 2018, § 37).

Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă (*Del Rio Prada v. Spania [MC], 21 octombrie 2013, §§ 92, 93*). Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele în schimbare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (*Kokkinakis v. Grecia, 25 mai 1993, § 40*). Pe de altă parte, utilizarea unor concepte și a unor criterii prea vagi în interpretarea unei prevederi legislative conduce la incompatibilitatea acesteia cu exigențele clarității și previzibilității, în privința efectelor sale (*Liivik v. Estonia, 25 iunie 2009, §§ 96-104*).

În cauza *Prigală v. Republica Moldova, 13 februarie 2018, §§ 38-40*, CtEDO a constatat că interpretarea extensivă defavorabilă constituie o încălcare a articolului 7 din Convenția Europeană.

Deci, aplicând aceste principii evidențiate mai sus de CtEDO, Curtea Constituțională, Comisia de la Veneția, la prezenta sesizare, identificăm că norma supusă controlului de constituționalitate este în afara acestor principii și formulările vagi și imprecise, duc la încălcarea drepturilor constituționale ale persoanei, în special a art. 22 din Constituție art. 7 CEDO, art. 20 din Constituție și art. 6. § (1) CEDO.

La caz, autorul sesizării va explica esența acestei sesizări și nemijlocit motivele care stau la baza sesizării.

Așadar, la alin. (1) al art. 284 din Codul penal, legiuitorul operează cu o asemenea sintagmă ca, „organizarea activității organizației criminale”, dar, sintagma „organizarea activității organizației criminale” are un caracter excesiv de general și nu conține criterii obiective care să delimiteze cu exactitate conduita incriminată. Textul nu precizează dacă „organizarea” presupune exercitarea unui rol de conducere efectivă, adoptarea de decizii strategice, coordonare logistică, etc. În absența unor repere clare, aceeași formulare poate acoperi atât conduite de gravitate ridicată (planificare strategică a infracțiunilor), cât și comportamente periferice, ceea ce creează un spațiu larg de apreciere pentru organele de urmărire penală. Or, în materie penală, o asemenea imprecizie contravine principiului legalității incriminării și exigenței ca norma să fie suficient de clară pentru a permite persoanei să își adapteze conduita.

În continuare, observăm că, textul art. 284 alin. (1) din Codul Penal incriminează „căutarea și angajarea de membri în organizația criminală”, însă formularea „angajarea de membri” prezintă un grad ridicat de ambiguitate și lipsă de precizie normativă. Termenul „angajare”, poate fi interpretat în mai multe sensuri, **angajarea** în baza unui Contract de Muncă – stabilirea unui raport

juridic de muncă pe bază de contract individual sau colectiv, cu drepturi și obligații determinate, sau, angajarea, în sensul recrutării/atragerii unor persoane. Norma penală nu clarifică dacă, în contextul penal, „angajarea” presupune încheierea unui raport formal, o recrutare informală, simpla acceptare a unei persoane în cadrul organizației sau asumarea unui rol concret în structură.

Această lipsă de delimitare creează confuzie între „angajare” și „recrutare” și între fapte concrete și intenții sau simple acțiuni pregătitoare.

La fel, precizăm că, textul art. 284 alin. (1) din Codul Penal, operează și cu sintagma „organizarea culegerii de informații despre potențialele victime”, însă nu definește natura informațiilor relevante, modalitatea de obținere a acestora sau criteriul care transformă o persoană într-o „potențială victimă”. La fel norma, nu evidențiază cine sunt victimele acestei infracțiuni. Norma nu distinge între informații publice și informații obținute prin mijloace ilicite, nici nu condiționează existența unei infracțiuni determinate. O asemenea formulare poate permite includerea unor activități neutre sau ambigue în sfera penală, fără a exista o delimitare suficientă între comportamentele licite și cele penalmente relevante. Lipsa acestor precizări afectează previzibilitatea normei și creează riscul aplicării arbitrare.

Concomitent, aducem la cunoștință că, art. 284 alin. (1) din Codul Penal, utilizează sintagma „coordonarea planurilor și acțiunilor criminale” dar, această sintagmă ce poate fi incriminată justițiabilului nu este însoțită de o cerință expresă privind existența unui plan concret, determinat sau a unei infracțiuni individualizate. Textul nu precizează dacă este necesară existența unei înțelegeri ferme privind săvârșirea unei fapte specifice sau dacă este suficientă o coordonare generică. În lipsa unei astfel de delimitări, norma permite extinderea răspunderii penale asupra unor stadii incipiente sau ipotetice ale activității infracționale, ceea ce poate conduce la sancționarea unor intenții legale care nu au o tentă infracțională.

În redacția actuală, art. 284 alin. (1) din Codul Penal, în lipsă unor criterii obiective privind structura, stabilitatea și scopul infracțional al acesteia, poate genera incertitudine în delimitarea dintre asocierea licită și asocierea penalmente relevantă. Acest fapt poate aduce atingeri dreptului stabilit de art. 40 din Constituția Republicii Moldova, or, justițiabilii nu își vor putea regla conduita pentru a înțelege dacă întrunirea acestora este una legală bazată pe prevederile Constituției, sau poate nimeri sub imperiul art. 284 din Codul Penal.

La caz, atâta timp cât această normă este una incertă care nu asigură garanții împotriva arbitrariului, considerăm această normă neconstituțională și care urmează a fi declarată neconstituțională de către Curte.

Mai adăugăm că, exigențele preeminenței dreptului presupune, *inter alia*, asigurarea de către stat (legiuitor) a respectării caracterului de legalitate, calitate, accesibilitate, previzibilitate și certitudine juridică la adoptarea anumitor legi.

În acest sens, în cauza *Sunday Times contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, 1979, Rekvényi contra Ungariei, 1999, Rotaru împotriva României, 2000, Damman împotriva Elveției, 2005*, CtEDO a subliniat că „nu poate fi considerată «lege» decât o normă enunțată cu **suficientă precizie**, pentru a permite individului să-și regleze conduita. Individul trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele ce pot decurge dintr-un act determinat”; „o normă este previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane – care, la nevoie poate apela la consultanță de specialitate – să își corecteze conduita”; „în special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice”. Sub acest aspect, principiul securității juridice se corelează cu un alt principiu, dezvoltat în dreptul comunitar, și anume principiul încrederii legitime.

La caz, norma juridică supusă controlului constituționalității nu respectă aceste cerințe instaurate de către CtEDO, respectiv nu pot fi considerate ca lege și aplicate în practică, or, nu oferă garanții suficiente contra arbitrariilor puterii publice și anume organului de urmărire penală. În asemenea situație contrar art. 7 CEDO și art. 22 din Constituție, justițiabilul poate fi condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală, dar este interpretată excesiv de către organul de urmărire penală și/sau instanța de judecată.

Respectiv, în acest caz, justițiabilul nu va putea beneficia de dreptul la un proces echitabil nu se va putea apăra eficient, pe motiv că legea permite interpretări excesive și arbitrari.

Cu titlu informativ, aducem la cunoștință și faptul că, potrivit jurisprudenței Curții de Justiție a Comunităților Europene (de exemplu cauzele *Facini Dori v Recre, 1994*, *Foto-Frost v Hauptzollant Lübeck.Ost, 1987*), principiul încrederii legitime impune ca legislația să fie clară și predictibilă, unitară și coerentă, de asemenea, impune limitarea posibilităților de modificare a normelor juridice, stabilitatea regulilor instituite prin acestea.

Paralel, statuăm și faptul că Curtea Constituțională, în pct. 62 din Hotărârea nr. 7 din 24.05.2012, menționează că, pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție.” În speță, fiind aplicabile art. 23 coroborate cu art. 20, 26 din Constituția Republicii Moldova.

Or, în jurisprudența sa, Curtea a subliniat că articolul 23 din Constituție nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a putea fi invocat standardul calității legii, autorul excepției de neconstituționalitate trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unei ingerințe în drepturi substanțiale garantate de Constituție. Altfel spus, problema calității unei legi nu reprezintă o problemă de constituționalitate atât timp cât nu este afectat un drept fundamental (DCC nr. 71 din 26 mai 2022, § 19).

Așadar, prin prisma argumentelor invocate *supra*, considerăm că norma supusă controlului constituționalității încalcă dreptul fundamental al persoanei de a nu fi pedepsită fără lege, accesul la justiție, dreptul la apărare, și libertatea întrunirilor totodată, contravine prevederilor art. 23 din Constituția Republicii Moldova și a Convenției Europene a Drepturilor Omului, motiv pentru care solicităm declararea neconstituționalității acestei norme.

În baza argumentelor expuse *supra*, solicităm înaltei Curți, recunoașterea neconstituționalității art. 284 alin. (1) din Codul de Procedură Penală.

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice

Avocat Lucian ROGAC

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Str. Alexandru Lăpușneanu, nr. 28
Mun. Chișinău, MD 2004
Republica Moldova

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹

A.1. Avocat

- 1. ROGAC**
- 2. Lucian**

A.3. Instanța de judecată

- 1. Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani**
 - 2. Completul de judecată: Sergiu STRATAN, Ana BEJENARI, Ana CUCERESCU**
 - 4. mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare nr. 200**
 - 5. e-mail: jbu@justice.md, tel: 022 20-49-03022**
-

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect examinarea și verificarea constituționalității a unor dispoziții din Codul de procedură penală și din Codul penal, care – individual și cumulativ – permit restrângerea disproporționată ori imprevizibilă a dreptului la apărare, inclusiv a dreptului apărării de a administra probe și de a solicita audierea martorilor în condiții de egalitate cu acuzarea, precum și afectează principiul legalității incriminării, și anume:

(i) art. 347 alin. (1) CPP – sintagma „*sub sancțiunea decăderii, în termenul stabilit de instanța de judecată*”.

(ii) art. 347 alin. (3) CPP – sintagma „*și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei*”.

(iii) art. 375¹ alin. (3) lit. b) CPP – sintagma „*se constată că pentru faptele și împrejurările ce urmează a fi dovedite au fost administrate suficiente mijloace de probă*”.

(iv) art. 109 alin. (2) CPP – sintagma „*nu se admite punerea întrebărilor care nu se referă la premisa probelor*”.

(v) art. 284 alin. (1) Cod penal – sintagmele „*crearea sau conducerea unei organizații criminale*” și „*organizarea activității ei*”.

Se solicită exercitarea controlului de constituționalitate asupra textelor contestate atât sub aspectul garanțiilor procesuale (dreptul la apărare și egalitatea armelor), cât și sub aspectul principiului legalității incriminării și al calității legii penale (claritate și previzibilitate), inclusiv în raport cu efectele cumulative ale încadrării juridice reținute de acuzare.

Normele contestate sunt apreciate ca fiind contrare următoarelor dispoziții constituționale și convenționale: art. 1 alin. (3) (statul de drept), art. 4 și art. 8 (prioritatea tratatelor privind drepturile omului), art. 16 (egalitatea), art. 20 (accesul liber la justiție și proces echitabil), art. 21 (prezumția nevinovăției), art. 23 (calitatea legii și securitatea juridică), art. 26 (dreptul la apărare) și art. 54 (condițiile restrângerii drepturilor) din Constituție, precum și art. 6 §§1 și 3 lit. d) și art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO).

III - CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI EXAMINAT DE CĂTRE INSTANȚA DE JUDECATĂ

În procedura Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani), completul de judecată compus din judecătorii Sergiu Stratan (președinte), Olga Bejenari (raportor) și Ana Cucerescu, se află spre examinare cauza penală privind învinuirea inculpatului Plahotniuc Vladimir Gheorghe, pentru pretinsa săvârșire a infracțiunilor prevăzute de art. 284 alin. (1), art. 30, art. 42 alin. (3), art. 190 alin. (5) și art. 243 alin. (3) lit. a) și b) din Codul penal (în diverse forme de participare și episoade), dosar penal nr. 1-2569/2025, PIGD: 1-21041558-12-1-22032021-2.

Potrivit ordonanței de punere sub învinuire și rechizitoriului, inculpatului i se impută, între altele, comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 284 alin. (1) Cod penal (crearea/conducerea unei organizații criminale), art. 190 alin. (5) Cod penal (escrocherie în proporții deosebit de mari) și art. 243 alin. (3) lit. a) și b) Cod penal (spălarea banilor în forme agravate), în concurs cu forme de participare (art. 42 Cod penal). Prin urmare, atât normele procedurale contestate, cât și normele penale incriminatoare a căror calitate este pusă la îndoială sunt incidente direct în prezenta cauză.

În cursul judecării, apărării i-a revenit sarcina de a prezenta lista probelor pe care intenționează să le administreze în vederea susținerii apărării. La 20 octombrie 2025, apărătorii au depus o listă inițială de probatoriu (inclusiv martori), iar la 2 decembrie 2025 a fost depusă o cerere concretizată (variante extinsă), prin care s-a solicitat administrarea probelor prin audierea unui număr mare de martori (183 persoane) și anexarea probelor materiale în 5 volume.

Prin încheierea din 03 decembrie 2025, completul de judecată a admis parțial cererea apărării: a dispus audierea a 27 martori nominalizați expres și a anexat la materialele cauzei probele materiale prezentate de apărare, iar cu privire la restul martorilor propuși nu a dispus citarea/audierea acestora. Încheierea este definitivă, putând fi contestată odată cu fondul cauzei.

Apărarea consideră că limitarea drastică a martorilor apărării și tratamentul rigid al listei probelor (inclusiv invocarea unui „termen de decădere” pentru prezentarea listei) sunt posibile în temeiul normelor contestate și au consecințe directe asupra exercițiului dreptului la apărare și asupra caracterului echitabil al procesului penal.

Soluționarea cauzei penale depinde în mod direct de constituționalitatea normelor contestate: dacă textele sunt declarate neconstituționale (integral sau parțial) ori interpretate în sens constituțional, instanța va fi obligată să reexamineze cererile apărării privind administrarea probelor și audierea martorilor în condiții de egalitate.

IV - EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

Excepția de neconstituționalitate ridicată în prezenta cauză are ca premisă faptul că dreptul la un proces echitabil și dreptul la apărare nu sunt doar principii abstracte, ci garanții efective care trebuie să se reflecte în modul de redactare și de aplicare a normelor de procedură penală.

În jurisprudența constantă a Curții Constituționale s-a subliniat că drepturile fundamentale trebuie să fie „practice și efective”, nu „teoretice și iluzorii”. În materie penală, această exigență are o greutate sporită, deoarece miza este libertatea, reputația și patrimoniul persoanei acuzate, iar dezechilibrul între acuzare (stat) și apărare este inerent.

În această logică, prevederile procedurale privind administrarea probelor și audierea martorilor trebuie să asigure un echilibru corect între interesul legitim al statului de a gestiona eficient procesul penal și interesul primordial al acuzatului de a beneficia de o apărare reală, completă și contradictorie.

Prevederile relevante al Constituției sunt următoarele:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și

libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 4

Statul Republica Moldova

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 8

Statul Republica Moldova

„ (1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

[...].”

Articolul 16

Statul Republica Moldova

„[...]

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21

Prezumția Nevinovăției

“Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26

Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

[...].”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

“(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Prevederile relevante ale Codului de procedură penală.

Articolul 347.

Prezentarea și examinarea listei probelor

„(1) Părțile sunt obligate să prezinte, **sub sancțiunea decăderii**, în termenul stabilit de instanța de judecată, în ședința preliminară lista tuturor probelor de care dispun și pe care intenționează să le cerceteze în cadrul judecării cauzei, inclusiv a celor care nu au fost cercetate pe parcursul urmăririi penale.

[...]

(3) Instanța, ascultând opiniile părților prezente, decide asupra pertinentei probelor propuse în liste **și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei**

[...].”

Articolul 375¹

Completarea cercetării judecătorești

[...]

(3) Instanța poate respinge cererea sau demersul privind administrarea probelor noi atunci când:

[...];

b) se constată că pentru faptele și împrejurările ce urmează a fi dovedite au fost administrate suficiente mijloace de probă;

[...].”

Articolul 109

Completarea cercetării judecătorești

Prevederile relevante ale Codului penal.

Articolul 284

Crearea sau conducerea unei organizații criminale

“(1) Crearea sau conducerea unei organizații criminale, adică întemeierea unei astfel de organizații și organizarea activității ei, fie căutarea și angajarea de membri în organizația criminală, fie ținerea de adunări ale membrilor ei, fie crearea de fonduri bănești și de altă natură pentru susținerea lor financiară și a activității criminale a organizației, fie înzestrarea organizației criminale cu arme și instrumente pentru săvârșirea de infracțiuni, fie organizarea culegerii de informații despre potențialele victime și despre activitatea organelor de drept, fie coordonarea planurilor și acțiunilor criminale cu alte organizații și grupuri criminale sau infractori aparte din țară și din străinătate.

[...].”

ÎN DREPT

Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate prin prisma Constituției Republicii Moldova și Convenției Europene pentru Drepturile Omului

1. Standardul constituțional: statul de drept, calitatea legii și testul de proporționalitate (art. 23 și art. 54 Constituție). Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, orice ingerință în exercițiul unui drept fundamental trebuie să îndeplinească două exigențe cumulative:

(i) ingerința trebuie să fie „prevăzută de lege” în sens material – ceea ce implică nu doar existența formală a unei norme, ci și calitatea acesteia (claritate, previzibilitate, accesibilitate și protecție împotriva arbitrarului);

(ii) ingerința trebuie să fie „necesară într-o societate democratică” și proporțională cu scopul legitim urmărit (art. 54 Constituția Republicii Moldova). Restrângerea nu poate afecta însăși substanța dreptului.

2. Aceste cerințe sunt cu atât mai stricte în materie penală, unde dreptul la apărare și egalitatea armelor sunt esențiale pentru evitarea erorilor judiciare. În procedura penală, „eficiența” sau „celeritatea” reprezintă un scop legitim, însă nu poate prevala automat asupra drepturilor apărării. Eficiența trebuie realizată prin măsuri compatibile cu procesul echitabil și cu rolul instanței de a stabili adevărul în mod contradictoriu.

3. Curtea Constituțională a subliniat în mod expres, în hotărâri relevante pentru problematica probelor, că o evaluare prematură a relevanței unei probe și eliminarea acesteia înainte ca apărarea să aibă posibilitatea să o utilizeze poate conduce la încălcarea art. 20 și 26 din Constituție.

4. În Hotărârea Curții Constituționale nr. 31 din 23 septembrie 2021 (dosarul nr. 58g/2021), Curtea a declarat neconstituțional un text din CPP care permitea nimicirea unor comunicări interceptate pe baza unei aprecieri inițiale de relevanță, fără ca apărarea și instanța de fond să aibă acces la toate înregistrările. Curtea a reținut că unele înregistrări pot părea prima facie nepertinente la un moment, însă ulterior pot căpăta o altă pondere și pot deveni relevante în coroborare cu probe noi; nimicirea lor ar putea priva acuzatul de dreptul la un proces echitabil și de dreptul la apărare.

5. Raționamentul este direct aplicabil și în cazul audierii martorilor: o evaluare *ex ante*, rigidă și ireversibilă a „necesității” ori a „suficienței” probelor poate exclude martori care, în evoluția cercetării judecătorești, devin indispensabili pentru clarificarea unor contradicții, pentru verificarea credibilității martorilor acuzării sau pentru stabilirea adevărului.

6. Articolul 6 din CEDO garantează dreptul la un proces echitabil. În materie penală, art. 6 § 3 lit. d) consacră dreptul acuzatului de a examina sau de a solicita examinarea martorilor acuzării și de a obține citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca martorii acuzării.

7. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a reiterat constant că scopul art. 6 § 3 lit. d) este asigurarea egalității armelor între acuzare și apărare și protejarea caracterului contradictoriu și oral al procedurii. În același timp, CtEDO admite că dreptul de a solicita citarea martorilor nu este absolut, însă orice refuz de a audia un martor al apărării trebuie examinat în lumina cerinței de echitate a procesului, în ansamblu.

8. În jurisprudența CtEDO s-a consolidat ideea că dreptul prevăzut de art. 6 § 3 lit. d) nu echivalează cu un drept nelimitat de a cita și audia orice persoană indicată de apărare. Totuși, refuzul instanței de a audia martori ai apărării este compatibil cu Convenția doar dacă: (i) apărarea a avut posibilitatea reală de a formula cererea și de a-și justifica relevanța acesteia; (ii) instanța a examinat cererea în mod efectiv și a oferit motive „relevante și suficiente” pentru refuz; (iii) refuzul nu a afectat echitatea procesului în ansamblu.

9. Marea Cameră a CtEDO, în cauza Murtazaliyeva Vs. Rusia (18 decembrie 2018), a sistematizat aceste exigențe într-un test în trei pași: (1) gradul de motivare al cererii apărării (ce anume urma să demonstreze martorul și de ce este important); (2) caracterul suficient și pertinent al motivelor instanței naționale pentru refuz; (3) evaluarea echității globale a procesului, inclusiv posibilitatea apărării de a combate probele acuzării prin alte mijloace.

10. În cauza Keskin c. Țărilor de Jos (19 ianuarie 2021), CtEDO a reiterat că, atunci când apărarea solicită audierea unor martori relevanți pentru contestarea probatoriului acuzării, refuzul trebuie să fie justificat cu grijă. În mod special, refuzurile standardizate, bazate pe considerente de oportunitate sau pe o apreciere anticipată a „suficienței probelor”, pot conduce la încălcarea art. 6 dacă împiedică apărarea să pună sub semnul întrebării versiunea acuzării.

11. În esență, CtEDO acceptă rolul instanței de „manager” al procesului, dar impune limite clare: rațiunile de eficiență nu trebuie să suprimе posibilitatea apărării de a aduce probe decisive și de a contesta acuzarea în mod efectiv.

12. Textele contestate din CPP pot fi sintetizate astfel:

Art. 347 alin. (1) CPP impune părților obligația de a prezenta în ședința preliminară lista probelor, inclusiv cu indicarea numelor martorilor, „sub sancțiunea decăderii, în termenul stabilit de instanța de judecată”.

Art. 347 alin. (3) CPP prevede că instanța, după ascultarea opiniilor părților, „decide asupra pertinentei probelor propuse în liste și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei”.

Art. 375¹ alin. (3) lit. b) CPP permite instanței să respingă cererea de administrare a unor probe noi dacă „se constată că pentru faptele și împrejurările ce urmează a fi dovedite au fost administrate suficiente mijloace de probă”.

Art. 109 alin. (2) CPP – prevede că, după ce martorul a dat declarația liberă, i se pot adresa întrebări privind faptele ce trebuie constatate, însă „nu se admit întrebările care nu se referă la premisa probelor”.

12.1 Textele contestate din CP pot fi sintetizate astfel:

Art. 284 CP – incriminează crearea sau conducerea unei organizații criminale.

13. La nivel de principiu, este legitim ca procesul penal să includă mecanisme de gestionare al probelor (liste, termene, filtrarea probelor vădit impertinente sau repetate). Problema de constituționalitate apare atunci când mecanismul legal: (i) conferă instanței o discreție prea largă, fără criterii și garanții contra arbitrariului; (ii) transformă filtrarea într-o limitare cantitativă sau de oportunitate (nu de relevanță manifestă); (iii) produce efecte ireversibile asupra apărării (prin decădere și refuzuri repetate), fără posibilitatea unei revizuirii efective; (iv) permite respingerea probelor pe motivul „suficienței” probatoriului, ceea ce echivalează cu o antepronunțare asupra cauzei și cu o preponderență acordată probelor acuzării.

14. Dreptul la apărare nu se reduce la prezența formală a unui avocat, ci include posibilitatea efectivă de a construi o strategie de apărare și de a administra probe în susținerea acesteia. În materie penală, audierea martorilor reprezintă unul dintre mijloacele principale prin care apărarea poate: (i) contesta veridicitatea acuzației; (ii) verifica credibilitatea martorilor acuzării; (iii) clarifica împrejurări factuale esențiale; (iv) oferi instanței o versiune alternativă și completă asupra faptelor; (v) demonstra absența elementelor constitutive ale infracțiunii ori lipsa participației.

15. Prin urmare, orice normă care permite reducerea drastică a martorilor apărării trebuie să includă garanții clare și eficiente, pentru a preveni transformarea filtrării probelor într-un instrument de dezechilibrare a procesului. În lipsa acestor garanții, se ajunge la o restrângere a esenței dreptului la apărare, contrar art. 26 și art. 20 din Constituție.

16. *Sintagma contestată din art. 347 alin. (1) CPP („sub sancțiunea decăderii, în termenul stabilit de instanța de judecată”)* instituie, în esență, două elemente: (i) un termen procedural stabilit de instanță pentru prezentarea listei probelor (inclusiv a martorilor); (ii) o sancțiune severă – decăderea – pentru nerespectarea termenului.

17. În abstract, stabilirea unor termene pentru depunerea listelor de probatoriu poate urmări un scop legitim (organizarea ședinței preliminare, evitarea surprizelor, planificarea resurselor). Totuși, în materia penală, sancțiunea decăderii ridică probleme serioase de proporționalitate atunci când: (i) termenul este stabilit discreționar, fără criterii legale privind durata rezonabilă raportată la complexitatea cauzei, volumul dosarului și natura acuzațiilor; (ii) efectul decăderii este tratat ca fiind aproape absolut, iar mecanismele ulterioare (administrarea de probe noi) sunt interpretate restrictiv; (iii) decăderea produce un efect ireversibil asupra apărării, în special în cauze complexe, unde relevanța unor martori se conturează gradual, pe măsură ce probele acuzării sunt administrate și analizate.

18. În practica proceselor penale complexe (inclusiv cauze cu multiple episoade, actori instituționali, tranzacții financiare și expertize), apărarea nu poate anticipa exhaustiv, la momentul ședinței preliminare, fiecare necesitate probatorie. Evoluția cercetării judecătorești poate revela contradicții noi, piste noi și necesitatea unor clarificări prin martori suplimentari.

19. Or, o regulă care sancționează cu decădere orice completare a listei martorilor, în baza unui termen stabilit de instanță, riscă să transforme gestionarea procesului într-un obstacol structural pentru dreptul la apărare, contrar art. 54 din Constituție (restrângerea trebuie să fie proporțională și să nu atingă substanța dreptului).

20. Mai mult, în cauza pendinte, chiar instanța de judecată a făcut referire la existența unui „termen de decădere pentru a prezenta lista probelor” și a subliniat că cererea extinsă a apărării a fost depusă „deși anterior fiindu-i acordat termen de decădere”. Acest context evidențiază impactul real al normei: apărarea este pusă în situația de a-și vedea limitată administrarea probelor nu în funcție de relevanța efectivă a martorilor, ci în funcție de o formalitate temporală.

21. În lipsa unor garanții explicite (posibilitatea de a completa lista ori de a relua cererile privind martorii respinși, atunci când devin relevanți pe parcurs), sancțiunea decăderii devine o ingerință excesivă în dreptul la apărare. Într-un proces penal, o asemenea ingerință trebuie justificată de un standard ridicat și de criterii stricte – criterii care nu se regăsesc în norma contestată.

22. Art. 347 alin. (3) CPP – sintagmele „Instanța, ascultând opiniile părților, stabilește lista probelor ce urmează să fie cercetate” și „dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei”: restricție excesivă și risc de drept discreționar arbitrar (art. 20, 23, 26 Constituție)

23. Sintagma contestată din art. 347 alin. (3) CPP („și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei”) conferă instanței competența de a selecta, dintre probele propuse de părți (inclusiv martori ai apărării), pe acelea care vor fi administrate efectiv.

24. Această formulare ridică o problemă de constituționalitate în măsura în care: (i) nu stabilește criterii legale suficient de clare pentru exercițiul acestei competențe (ce înseamnă, concret, „a dispune” care probe sunt prezentate? care este pragul de respingere?); (ii) nu obligă la motivarea individualizată a refuzului pentru fiecare martor relevant al apărării; (iii) permite practicării unei „trierii” cantitative (de exemplu, limitarea la un număr fix de martori) fără o evaluare reală a rolului fiecăruia; (iv) produce efecte ireversibile, în special atunci când este corelată cu decăderea și cu respingerea ulterioară pe motivul „suficienței probelor”.

25. Din perspectiva art. 23 din Constituție (securitatea juridică), norma nu oferă apărării un cadru previzibil pentru a ști în ce condiții și în baza căror criterii instanța poate refuza audierea martorilor. Lipsa criteriilor clare amplifică riscul de arbitrar și afectează substanța dreptului la apărare.

26. În același timp, din perspectiva art. 20 și art. 26 din Constituție, selecția probelor nu poate transforma instanța din arbitru imparțial într-un „filtru” care, în mod subiectiv, decide ce anume are voie apărarea să prezinte pentru a-și susține cauza. Instanța poate exclude probe vădit impertinente, inadmisibile sau abuzive, dar nu poate substitui strategia apărării printr-o selecție bazată pe oportunitate, comoditate sau pe o apreciere anticipată a rezultatului cauzei.

27. O garanție importantă în materie de probatoriu este faptul că relevanța unei probe se poate contura doar pe parcursul cercetării judecătorești. O probă (inclusiv un martor) poate părea inițial secundară, însă poate deveni centrală după audierea altor martori sau după apariția unor contradicții.

28. Curtea Constituțională a recunoscut acest fenomen în Hotărârea nr. 31 din 23 septembrie 2021 (58g/2021), unde a evidențiat riscul ca probe aparent nepertinente la o etapă să capete ulterior o altă pondere și să devină relevante în coroborare cu probe noi. De aceea, eliminarea ireversibilă a probelor înainte ca apărarea să poată beneficia de ele afectează procesul echitabil.

29. Prin analogie, dacă art. 347 alin. (3) CPP permite instanței să „taie” în mod definitiv martori ai apărării încă dintr-o etapă prealabilă, fără posibilitatea reală de reînnoire a cererii atunci când relevanța martorilor devine evidentă în cursul procesului, norma riscă să plaseze apărarea într-un dezavantaj structural și să afecteze echitatea procesului în ansamblu.

30. În plus, trebuie subliniat că, în jurisprudența sa (de exemplu, Decizia nr. 9 din 27 ianuarie 2020 privind sesizarea nr. 197g/2019), Curtea Constituțională a analizat noțiunea de „pertinență” din art. 347 alin. (3) CPP într-o redactare care conținea și o garanție suplimentară: posibilitatea părții de a solicita repetat prezentarea probelor recunoscute nepertinente în ședința preliminară la judecarea cauzei în fond. În redactarea actuală, această garanție nu mai este formulată în aceiași termeni, iar norma include expres

sanctiunea decăderii.

31. Prin urmare, prezenta excepție nu vizează doar noțiunea abstractă de „pertinență”, ci efectul cumulat al selecției instanței, al decăderii și al imposibilității efective de a reveni asupra refuzului atunci când dinamica procesului ar impune audierea unor martori suplimentari. Aceste elemente modifică substanțial echilibrul dintre eficiența procesului și dreptul la apărare și justifică o nouă examinare din perspectiva art. 20, 23, 26 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

32. Art. 375¹ alin. (3) lit. b) CPP – refuzul probelor pe motivul „suficienței” probatoriului: *antepronunțare și dezechilibru (art. 20, 21, 26, 54 Constituția Republicii Moldova)*.

33. Sintagma contestată din art. 375¹ alin. (3) lit. b) CPP („dacă instanța consideră că există suficiente probe”) permite refuzul probelor apărării în baza unei aprecieri generale a instanței că probatoriul existent este suficient, fără criterii obiective și fără garanții împotriva arbitrariului.

Această formulare este problematică din mai multe perspective:

34. Vaguitatea și imprevizibilitatea (art. 23 Constituție). Noțiunea de „suficiente mijloace de probă” este inerent subiectivă. CPP nu definește criterii pentru a stabili când probatoriul devine „suficient”, nici nu clarifică dacă evaluarea se face din perspectiva acuzării, a apărării sau a adevărului judiciar. În lipsa acestor criterii, norma permite refuzuri standardizate, greu de contestat.

35. Riscul de antepronunțare (art. 20 și art. 21 Constituție). A aprecia, în cursul cercetării judecătorești, că probele sunt „suficiente” pentru a dovedi fapte și împrejurări poate echivala cu o evaluare anticipată a fondului cauzei, mai ales atunci când această apreciere conduce la refuzul probelor propuse de apărare. Într-un proces penal, orice îndoială rezonabilă trebuie să profite acuzatului; prin urmare, apărarea trebuie să poată prezenta probe care pot genera îndoiala, chiar dacă instanța consideră că există deja un „ansamblu” de probe.

36. Dezechilibrul între acuzare și apărare (egalitatea armelor). În practică, „suficiența” probelor este invocată frecvent după ce acuzarea și-a administrat probatoriul. Dacă instanța respinge probele apărării invocând că „deja există suficiente”, rezultatul este o prioritate acordată probelor acuzării și o limitare a dreptului apărării de a răsturna prezumția de veridicitate a acuzării.

37. Incompatibilitate cu logica art. 6 § 3 lit. d) CEDO. CtEDO acceptă refuzul martorilor apărării, de regulă, atunci când cererea este neîntemeiată, martorul este irelevant, declarația ar fi redundantă sau când refuzul este compensat prin alte garanții procedurale. Invocarea abstractă a „suficienței” probelor existente, fără o analiză a potențialului martorului de a influența rezultatul și fără o motivare individualizată, riscă să încalce standardul de echitate.

38. În concluzie, textul contestat, în forma actuală, nu oferă garanții adecvate împotriva refuzului arbitrar al probelor apărării și, prin urmare, contravine art. 20, 21, 26 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

39. În plus, sintagma „suficiente mijloace de probă” este deosebit de periculoasă în cauze complexe, unde faptele și împrejurările sunt numeroase, iar probatoriul este voluminos. În asemenea cauze, „suficiența” nu poate fi apreciată în mod abstract, ci numai după o examinare completă și contradictorie a tuturor mijloacelor de probă relevante pentru apărare.

40. Raționamentul Curții Constituționale din HCC nr. 31/2021 este din nou relevant: Curtea a arătat că unele probe pot părea la început nepertinente, dar pot căpăta ulterior o pondere diferită. Prin urmare, a respinge probele apărării pe motivul că „deja este suficient” înainte ca apărarea să-și epuizeze dreptul de

a contrazice acuzarea implică un risc sistemic de afectare a procesului echitabil.

41. *Efectul cumulat al normelor contestate și lipsa unui remediu efectiv (art. 20 Constituția Republicii Moldova; art. 13 CEDO)*

42. Analiza de constituționalitate trebuie să privească normele contestate nu doar izolat, ci și în efectul lor cumulat, în contextul procedurii penale concrete. În cauza pendintă, efectul combinat al: (i) decăderii din art. 347 alin. (1), (ii) selecției instanței din art. 347 alin. (3), și (iii) posibilității de respingere a probelor ulterioare pe motivul „suficienței” din art. 375¹ alin. (3) lit. b), produce un rezultat practic: apărarea este privată de dreptul de a prezenta o parte semnificativă a probatoriului său, iar această privare devine dificil sau imposibil de remediat ulterior.

43. Încheierea prin care instanța decide asupra listei probelor este, de regulă, una definitivă în cursul procesului, iar eventualele critici pot fi examinate doar odată cu fondul cauzei. Un asemenea remediu este insuficient atunci când prejudiciul constă în imposibilitatea de a audia un martor în timp util. Odată ce cercetarea judecătorească este încheiată, iar martorii nu au fost audiați, repararea încălcării printr-o cale de atac ulterioară devine adesea iluzorie.

44. De aceea, Curtea Constituțională a subliniat în repetate rânduri că dreptul la un proces echitabil trebuie să fie practic și efectiv. În lipsa unui mecanism intern eficient de a corecta refuzul nejustificat de probe în timp util, controlul de constituționalitate devine un instrument esențial pentru prevenirea încălcărilor.

44. Relevanța excepției pentru cauza pendinte este evidentă: instanța a aplicat deja mecanismele contestate pentru a limita substanțial administrarea probelor apărării.

45. Astfel, prin Încheierea din 03 decembrie 2025, instanța a examinat cererea apărării de administrare a probelor prin audierea a 183 martori și a admis doar 27 martori nominalizați expres. În motivare, instanța a invocat, inter alia, faptul că martorii propuși erau grupați pe instituții și că descrierile erau generale, iar instanța a apreciat că nu se justifică audierea tuturor persoanelor indicate.

46. Apărarea nu contestă competența instanței de a respinge probe vădit impertinente sau abuzive. Contestarea vizează cadrul normativ care permite o „triare” amplă, fără criterii clare și fără obligația de a arăta, pentru fiecare martor relevant, de ce audierea lui este inutilă ori de ce dreptul la apărare este satisfăcut în lipsa lui.

47. Mai mult, în același act, instanța a făcut referire la existența unui „termen de decădere” pentru prezentarea listei probelor, ceea ce confirmă aplicabilitatea art. 347 alin. (1) CPP. În perspectiva unei cereri repetate de audiere a martorilor suplimentari după epuizarea listei admise, există un risc real ca instanța să invoce fie decăderea, fie „suficiența” probelor administrate, pentru a refuza completarea cercetării judecătorești.

48. Prin urmare, dacă textele contestate sunt menținute fără clarificări/garanții constituționale, apărarea va rămâne într-o poziție dezavantajoasă și va fi privată de posibilitatea de a administra probe potențial decisive pentru stabilirea adevărului și pentru combaterea acuzării.

49. *Analiza ingerinței prin prisma art. 54 din Constituție (testul de proporționalitate)*

50. În raport cu textele contestate, ingerința în drepturile garantate de art. 20 și 26 din Constituție este evidentă: norma permite restrângerea dreptului apărării de a propune și de a administra probe

(martori), inclusiv prin sancțiunea decăderii și prin refuzuri motivate prin „suficiența” probelor deja administrate.

51. Este acceptabil că legislatorul urmărește scopuri legitime precum asigurarea bunei administrări a justiției, protecția drepturilor altor participanți, prevenirea tergiversării și asigurarea celerității. Aceste obiective se subsumează interesului public al unei justiții eficiente.

52. Textele contestate sunt formulate atât de larg încât permit restrângeri mai severe decât cele strict necesare. În loc să impună instanței o analiză nuanțată, orientată spre relevanță manifestă și spre prevenirea abuzurilor, norma permite respingerea probelor din considerente de oportunitate sau de „suficiență” a probatoriului, ceea ce nu este indispensabil pentru eficiență.

53. Există măsuri mai puțin intruzive care pot asigura celeritatea fără a sacrifica substanța apărării, de exemplu: (i) gestionarea calendarului de audiere (programare, gruparea martorilor, audiere în blocuri tematice), acțiuni care de fapt au fost întreprinse instanța în procesul audierii martorilor părții acuzării; (ii) evitarea martorilor repetitivi prin identificarea suprapunerilor concrete și audierea unui eșantion reprezentativ, cu posibilitatea apărării de a solicita martorii suplimentari dacă apar contradicții; (iii) stabilirea unor termene rezonabile, cu posibilitatea de prelungire motivată în cauze complexe; (iv) utilizarea mijloacelor tehnice (audiere la distanță) pentru a evita amânările; (v) soluții procesuale care permit suplinirea unor martori doar cu acordul apărării (nu unilateral).

Proportionalitate stricto sensu

54. În final, trebuie cântărit dacă beneficiul public al eficienței justifică prejudiciul adus apărării. În cauze penale, prejudiciul este major: refuzul martorilor apărării poate conduce la imposibilitatea de a stabili adevărul în mod complet și la riscul condamnării pe baza unui probatoriu unilateral.

55. În consecință, textele contestate, în forma lor actuală și în lipsa garanțiilor suficiente, nu realizează un echilibru corect între eficiență și dreptul la apărare și afectează substanța dreptului la un proces echitabil, contrar art. 54 din Constituție.

56. Prin prisma argumentelor expuse, autorii sesizării consideră că textele contestate din art. 347 alin. (1), art. 347 alin. (3) și art. 375¹ alin. (3) lit. b) CPP, în măsura în care permit o limitare excesivă și ireversibilă a martorilor apărării și respingerea probelor pe motivul „suficienței” probatoriului, contravin:

- art. 20 din Constituție (dreptul la un proces echitabil și acces efectiv la justiție),
- art. 26 din Constituție (dreptul la apărare),
- art. 23 din Constituție (calitatea legii și previzibilitatea),
- art. 21 din Constituție (prezumția nevinovăției),
- art. 54 din Constituție (proportionalitatea restrângerii),
- precum și art. 6 CEDO.

57. Intervenția Curții Constituționale este necesară pentru a preveni transformarea mecanismelor de management al probelor într-un instrument de restrângere a apărării. În special, este necesară fie eliminarea sintagmelor neconstituționale, fie stabilirea unei interpretări conforme, care să impună garanții minime: (i) instanța poate respinge martori ai apărării numai în cazuri de impertinență manifestă, inadmisibilitate evidentă sau abuz de drept, nu pentru simpla comoditate ori din considerente de număr; (ii) orice refuz trebuie motivat individualizat, demonstrând de ce audierea martorului nu poate contribui la clarificarea cauzei și de ce echitatea procesului este menținută; (iii) sancțiunea decăderii nu poate avea ca efect închiderea definitivă a apărării atunci când necesitatea

probelor rezultă din evoluția cercetării judecătorești; (iv) „suficiența” probelor nu poate fi folosită ca temei abstract pentru a refuza probele apărării care pot influența aprecierea vinovăției ori pot genera îndoiala rezonabilă.

58. În absența acestor clarificări, riscul de încălcare a art. 20 și 26 din Constituție este real și imediat, iar prejudiciul asupra apărării poate deveni ireparabil.

59. Încălcarea principiului egalității armelor și a art. 16 din Constituție

60. Egalitatea armelor constituie un element esențial al dreptului la un proces echitabil. Într-un proces penal, această egalitate nu presupune identitate formală a drepturilor, ci existența unei posibilități rezonabile pentru fiecare parte de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o plaseze într-un dezavantaj substanțial în raport cu adversarul.

61. Dezechilibrul structural dintre acuzare și apărare este evident: acuzarea dispune de resurse instituționale, de aparatul coercitiv al statului și de acces la informații obținute în faza urmăririi penale; apărarea, dimpotrivă, operează cu resurse limitate și își construiește strategia pe baza materialelor colectate predominant de acuzare.

62. În acest context, o normă care permite instanței să „trieze” martorii apărării printr-o selecție amplă, fără criterii și fără garanții, afectează în mod disproporționat apărarea. În practică, filtrele de tipul „suficienței probelor” sau „oportunității” sunt mult mai susceptibile să opereze împotriva apărării, deoarece acuzarea își administrează de regulă probatoriul în integralitate, iar apărarea este cea care se lovește de refuzuri.

63. În măsura în care art. 347 și art. 375¹ CPP permit respingerea martorilor apărării fără criterii stricte și fără o obligație de motivare individualizată, ele creează o diferență de tratament în exercițiul dreptului probatoriu și încalcă art. 16 din Constituție, interpretat împreună cu art. 20 și 26.

64. Egalitatea armelor este cu atât mai importantă atunci când acuzarea se sprijină pe declarații, interpretări ale unor tranzacții, concluzii expertale și pe circumstanțe care pot fi elucidate doar prin audierea unor persoane din instituții-cheie. Excluderea unei părți semnificative a acestor martori ai apărării transformă procesul într-unul în care versiunea acuzării capătă, de facto, o prioritate.

65. Principiul aflării adevărului și rolul instanței în administrarea probelor: limitarea martorilor apărării subminează nemijlocirea și oralitatea

66. Procesul penal are ca finalitate stabilirea adevărului judiciar și pronunțarea unei hotărâri legale, întemeiate și motivate, pe baza probelor administrate nemijlocit în ședința de judecată. În mod tradițional, dreptul procesual penal se fundamentează pe principiile oralității, nemijlocirii și contradictorialității.

67. În această arhitectură, instanța nu are doar rolul de a verifica formalitatea procedurii, ci și rolul de a asigura că cercetarea judecătorească este completă și echilibrată. Deși instanța poate exclude probe inadmisibile sau vădit impertinente, ea trebuie să evite orice măsură care ar transforma cercetarea judecătorească într-un exercițiu unilateral.

68. Mai mult, în logica procesului penal, vinovăția nu poate fi stabilită pe baza unei simple „suficiențe” a probelor acuzării, ci pe baza unui ansamblu complet de probe cercetate în ședința de judecată, care include și probele apărării. Dacă o parte semnificativă a probelor apărării este blocată procedural, instanța riscă să ajungă la o hotărâre bazată pe un material probator incomplet.

69. Această idee este reflectată și în jurisprudența Curții Constituționale, care a reținut, în cauze privind standardele hotărârii penale, că sentința trebuie să fie motivată și întemeiată pe probele cercetate în ședința de judecată, iar o condamnare poate fi pronunțată doar dacă vinovăția este confirmată prin ansamblul probelor cercetate.

70. Din această perspectivă, normele contestate sunt problematice deoarece permit reducerea cercetării judecătorești prin excluderea martorilor apărării într-un moment prematur și fără garanții suficiente, limitând astfel posibilitatea instanței de a aprecia în mod nemijlocit și complet credibilitatea și semnificația tuturor probelor relevante.

71. *Încălcarea art. 23 din Constituție: calitatea insuficientă a legii (claritate, previzibilitate, protecție contra arbitrariului)*

72. Articolul 23 din Constituție, în coroborare cu principiul statului de drept (art. 1 alin. (3)), impune ca normele care afectează drepturi fundamentale să fie clare și previzibile. În materie penală, unde consecințele sunt deosebit de grave, standardul de calitate a legii trebuie aplicat cu rigoare.

73. Textele contestate nu satisfac pe deplin acest standard, din următoarele motive:

- Termenul de decădere „stabilit de instanță” (art. 347 alin. (1)) - Norma nu indică niciun reper obiectiv pentru durata termenului. În lipsa unor criterii (complexitatea cauzei, volumul dosarului, accesul apărării la materialele urmăririi penale, situația inculpatului), termenul poate varia arbitrar de la o cauză la alta. Sancțiunea decăderii amplifică severitatea consecinței, fără ca legea să precizeze limite și excepții clare.
- Selecția probelor („dispune care din ele să fie prezentate”) (art. 347 alin. (3)) - Norma permite instanței să selecteze probele care vor fi administrate, însă nu definește criteriile: (i) este suficient ca proba să fie „pertinentă”?; (ii) este permisă respingerea pe criteriul „oportunității” sau al „economiei de timp”?; (iii) poate instanța limita numărul martorilor fără a analiza aportul individual al fiecăruia?; (iv) ce standard de motivare se impune?

74. „Suficiența” mijloacelor de probă (art. 375¹ alin. (3) lit. b)) - Noțiunea de „suficientă” nu este definită și creează un spațiu amplu de apreciere. În absența unui standard legal, instanța poate aprecia suficiența dintr-o perspectivă subiectivă, fără a evalua potențialul probelor propuse de apărare de a schimba balanța probatorie.

75. Lacuna privind probele care devin relevante ulterior Art. 347 alin. (4) permite solicitarea administrării probelor în cursul cercetării judecătorești dacă partea nu dispunea de ele până la fixarea ședinței preliminare sau dacă nu a putut asigura administrarea lor. Această ipoteză nu acoperă situația frecventă în care proba era cunoscută, dar relevanța ei devine evidentă doar după administrarea altor probe (de exemplu, după audierea martorilor acuzării). În lipsa unei reglementări clare care să permită reînnoirea cererilor în astfel de situații, norma creează un risc sistemic de restrângere excesivă a apărării.

76. Prin urmare, calitatea insuficientă a legii, combinată cu consecințele severe ale refuzului probelor, conduce la încălcarea art. 23 din Constituție.

77. Pentru a evita confundarea excepției de neconstituționalitate cu o critică de aplicare a legii, autorii subliniază următoarele:

1. Apărarea nu solicită Curții Constituționale să cenzureze oportunitatea sau temeinicia încheierii din 03.12.2025 ca atare. Această apreciere aparține instanțelor ordinare.

2. Excepția vizează însă cadrul normativ care permite o astfel de soluție fără criteriile și garanțiile suficiente: decădere stabilită discreționar, selecție amplă a probelor și respingere pe motiv de „suficiență”.
3. Problema este una de principiu și de sistem: textele contestate sunt formulate într-un mod care lasă la latitudinea instanțelor ordinare posibilitatea de a limita substanțial probele apărării în funcție de percepții de oportunitate sau de o apreciere anticipată a fondului, ceea ce afectează drepturile garantate de Constituție.
4. În lipsa unei intervenții constituționale, orice remediu ulterior (apel/recurs) poate fi inefficient, deoarece prejudiciul probatoriu este consumat (martorii nu sunt audiați, cercetarea judecătorească se încheie). Astfel, problema nu este doar aplicarea punctuală, ci lipsa unui standard normativ care să prevină încălcarea.

78. Art. 109 alin. (2) CPP – Limitarea întrebărilor adresate martorului de către instanță

79. Textul legal: “(2) ... Nu se admite punerea întrebărilor care nu se referă la premisa probelor și care în mod evident urmăresc scopul insultării și umilirii martorului.”

80. Acest text îmbină două interdicții distincte: (i) întrebările nerelevante (“care nu se referă la premisa probelor”) și (ii) întrebările ofensatoare (insultă/umilire a martorului). Nimeni nu contestă legitimitatea lit. (b) – instanța are îndrituirea de a proteja martorul de abuz verbal.

81. Problema de constituționalitate rezidă în partea (a), care este mult prea vagă. Noțiunea de “premisă a probelor” nu este definită nicăieri în legea procesual penală. În limbaj comun, nu are un înțeles evident; ar putea fi interpretată ca “fundament al cauzei” sau “obiect al probei” ori pur și simplu “cadrul probatoriu al cauzei”.

82. Practic, depinde de percepția subiectivă a judecătorului ce întrebare este considerată “în afara premiselor probatorii”. Această imprecizie terminologică contravine cerinței de claritate a normelor procedurale (art. 23 din Constituție).

83. Mai grav, combinarea acestei sintagme vagi cu noțiunea de “în mod evident” (care califică doar insulta/umilirea) creează incertitudine: instanța trebuie să fie convinsă “în mod evident” că întrebarea insultă martorul, dar nu se cere același standard de evidență pentru lipsa de relevanță – deci și întrebări numai aparent nelegate de obiect pot fi cenzurate.

84. Încălcarea dreptului la apărare și la proces echitabil: În aplicare, art. 109 alin. (2) a fost folosit pentru a restrânge contra-interogatoriul efectuat de apărători asupra martorilor acuzării. Instanța a întrerupt anumite întrebări ale apărării, afirmând că “nu sunt la subiect” sau “nu ajută cauza”, deci cad sub incidența art. 109(2) al CPP.

85. Astfel textul permite cenzurarea unor întrebări potențial relevante sub un criteriu neclar. Dreptul la contra-interogatoriu este esențial în articolul 6 §3(d) CEDO, iar Constituția (art. 26) îl protejează implicit: fără posibilitatea de a testa credibilitatea și temeinicia declarațiilor martorilor acuzării, apărarea nu-și poate exercita deplin rolul.

86. Conform jurisprudenței CEDO, acuzatul trebuie să aibă “oportunitate adecvată și suficientă de a contesta probele împotriva sa”, inclusiv prin întrebări adresate martorilor de acuzare. Art. 109 alin. (2) CPP, în măsura în care este interpretat/extins de instanțe pentru a exclude întrebări nu doar jignitoare, ci și chipurile neconcludente, poate duce la o încălcare a egalității armelor. Rechizitoriul și depozițiile acuzării pot conține detalii pe care numai în contra-interogatoriu apărarea le poate clarifica sau contesta; dacă nu i se permite, procesul devine dezechilibrat.

87. Este, desigur, legitim ca un judecător să disciplineze examinarea martorilor, evitând divagațiile irelevante sau ofensatoare. Însă art. 109 alin. (2) CPP în formula actuală constituie un instrument prea larg, ce lasă loc subiectivității. O restrângere a libertății de a pune întrebări trebuie să fie strict necesară protejării unui interes (demnitatea martorului, celeritatea procesului) și aplicată punctual, nu ca regulă generală.

88. Lipsind criteriile obiective (de ex., în alte țări, se specifică “întrebările care nu au legătură cu cauza” – mult mai clar decât “premisele probelor”), instanțele pot suprima întrebări poate incomode, dar relevante, sub pretextul irelevanței. Aceasta nu este o restrângere proporțională, pentru că se poate ajunge la situația-limită ca inculpatul să fie împiedicat să demonteze credibilitatea unui martor acuzării (de ex., întrebări privind eventuale interese sau contradicții ale martorului ar putea fi judecate de instanță ca “nelegate de premisele cauzei” dacă nu privesc direct fapta, ci persoana martorului – dar, în realitate, ele sunt cruciale pentru aprecierea depoziției).

89. În Hotărârea Curții Constituționale nr. 11 din 23.09.2026, Curtea Constituțională a criticat tocmai caracterul automat al interdicției de a audia anumite persoane, subliniind că trebuie verificată relevanța în concret. Prin analogie, și interdicția de a pune anumite întrebări ar trebui să implice o evaluare concretă a relevanței, nu una generică. Or, art. 109 alin. (2) CPP nu impune motivare detaliată (instanța poate spune pur și simplu “întrebarea nu are legătură cu cauza”), ceea ce face dificil pentru apărare chiar și să conteste ulterior (ex: pe calea unui recurs) că i s-a încălcat dreptul – deoarece nu există un proces-verbal al întrebărilor respinse cu motivarea lor.

90. Prin urmare, considerăm că art. 109 alin. (2) CPP, în partea ce permite restrângerea întrebărilor “care nu se referă la premisele probelor”, încalcă art. 21 și 26 din Constituție (componentele procesului echitabil și apărare), raportate la art. 54 (nefiind o restrângere proporțională, din cauza caracterului vag). Soluția nu ar fi neapărat eliminarea totală a textului, ci reformularea lui – însă competența Curții Constituționale este doar de a constata eventuala neconstituționalitate.

91. În speță, se impune constatarea neconstituționalității sintagmei “care nu se referă la premisele probelor” din art. 109 alin. (2) CPP, pentru a obliga legiuitorul să aducă claritate (de ex. să definească mai precis sfera întrebărilor interzise sau să prevadă că doar întrebările vădit irelevante pot fi respinse, cu motivare).

92 Art. 284 CP – “Organizația criminală”: neclaritate ce violează legalitatea

93. Art. 284 Cod penal (CP) – infracțiunea de “creare sau conducere a unei organizații criminale”, definită ca întemeierea și organizarea unei asemenea organizații, inclusiv recrutarea de membri, ținerea de adunări, crearea de fonduri, înarmarea grupului sau coordonarea acțiunilor infracționale etc.

94. Această definiție legală foarte largă („adică...” urmat de o listă exemplificativă de acțiuni) este contestată pentru lipsa de claritate și previzibilitate, nefiind delimitată precis sfera faptelor ce constituie “organizație criminală” și suprapunându-se potențial cu noțiunea de grup criminal organizat (definită distinct în legea penală);

95. Limbaj ambiguu și exemplificativ: Utilizarea termenului “adică” urmat de o listă deschisă (fie... fie... etc.) face ca norma să nu fie închisă. Nu se cunoaște precis limita – de exemplu, dacă cineva finanțează ocazional o grupare, intră la organizare? Probabil da, după text (“crearea de fonduri bănești”). Dar dacă doar cunoaște infractori izolați? Textul enumeră anumite acțiuni, dar nu spune câte sau în ce combinație sunt necesare pentru existența infracțiunii.

96. Previzibilitatea cere ca destinatarul să poată anticipa: “dacă fac X și Y, intru sub incidența art. 284”. Aici, destinatarul (oricine ar intenționa, ipotetic, să se implice în activități de grup infracțional) nu poate ști exact de unde devine penal. Acest aspect contravine art. 22 și art. 23 din Constituție. Asemenea formulări au fost criticate de CC în trecut (exemplu: în definirea infracțiunii de contrabandă, unde sintagma “prin alte mijloace de eludare a controlului vamal” a fost considerată prea vagă, deși analogie cu alt caz, nu avem text aici, însă e similar ca tip de problemă).

97. Codul penal conține și infracțiunea de constituire a grupului criminal organizat (care probabil pedepsește asocierile mai puțin structurate). Lipsa unei delimitări clare între “grup” și “organizație” creează hazard. Una are pedeapsă mai mică, alta mult mai mare.

98. Dacă legea nu explică criteriul, se poate ajunge la aplicare neuniformă – un grup X ar putea fi calificat de un procuror drept organizație, de altul drept grup. Aceasta e contrar securității juridice și egalității în fața legii.

99. Mai mult, inculpatul Plahotniuc e acuzat la art. 284 – deci autoritățile consideră că ce a făcut el și presupușii complici se ridică la nivel de organizație. Poate alt acuzat în alt dosar, cu fapte similare, e încadrat doar la constituire de grup. Această incertitudine afectează principiul egalității (art. 16 Constituție) și derivat din art. 23 al Constituției (legea aplicată diferențiat din cauza neclarității).

100. Norma penală trebuie să fie strictă, să nu lase loc extinderii prin analogie. Art. 284, în practică, permite analogia – adică orice act similar celor enumerate intră. Or, analogia *in malam partem* e interzisă. De exemplu, enumerarea nu include explicit “beneficiarul din umbră” al organizației (persoana care, fără a conduce direct, profită de pe urma ei). Se poate condamna cineva ca organizator, deși nu a executat nimic, dar a dat ideea? Probabil da, însă legea nu o spune. Într-un stat de drept, asemenea aspecte nu pot fi lăsate exclusiv la aprecierea judecătorului.

101. Art. 284 CP, în actuala redactare, încalcă art. 22 din Constituție (prin potențiala aplicare extinsă a legii penale – vezi analogia interzisă), art. 23 (prin lipsa de claritate, contrar *lex certa*) și art. 1 alin. (3) (principiul statului de drept, componenta previzibilitate). De asemenea se încalcă art. 54, deoarece restrângerea libertății individuale printr-o normă atât de vagă nu e proporțională cu scopul (e admis să pedepsești organizarea criminală, dar trebuie s-o definești clar).

102. Deși art. 284 urmărește un scop legitim (combaterea criminalității organizate), scopul legitim nu poate justifica norme ambigue care nu oferă garanții împotriva abuzului: (i) permite, în practică, calificarea drept „organizație criminală” a unor structuri relaționale sau instituționale care, deși pot fi suspectate de ilegalități, nu îndeplinesc în mod clar criteriile stricte ale unei entități criminale în sensul dreptului penal. Termeni precum „structură ierarhică”, „disciplină”, „funcții”, „subdiviziuni” sunt folosiți în legislație, dar pragul de aplicare și elementele verificabile rămân insuficient determinate în raport cu varietatea situațiilor din viața socială; (ii) suprapune, la nivel conceptual, mai multe roluri și conduite (autor, organizator, instigator, complice) într-o singură incriminare, fără criterii normative pentru separarea lor. Într-un stat de drept, o incriminare trebuie să permită persoanei să prevadă, în mod rezonabil, dacă o anumită conduită concretă intră în câmpul de aplicare al normei, nu să lase această delimitare la aprecierea ex post a organelor de urmărire penală; (ii) nu delimitează cu suficientă precizie pragul de pericol social și nivelul de contribuție necesar pentru a fi calificat drept „creare” sau „conducere”. Formule precum „organizarea activității ei” sau „coordonarea planurilor și acțiunilor criminale” pot acoperi conduite foarte diferite ca intensitate, de la acte concrete și directe până la simple presupuneri despre influență ori autoritate informală.

103. Din perspectiva calității legii, problema nu constă în simpla enumerare, ci în caracterul extrem de extensiv și cumulativ al acesteia, care:

103. În speță, acuzația se întemeiază pe norme penale complexe și cu un potențial ridicat de interpretare extensivă: art. 284 (organizație criminală). Aceste articole sunt utilizate, în practică, atât ca infracțiuni autonome, cât și ca „infracțiuni-pilon” pentru a construi narative de concurs și participație în cauze economice complexe.

104. Jurisprudența Curții Constituționale confirmă că, în materie penală, exigențele de claritate și previzibilitate ale normei sunt sporite, tocmai din cauza consecințelor severe ale intervenției penale.

105. Standardul constituțional privind legalitatea incriminării și calitatea legii penale Principiul legalității incriminării reprezintă una dintre garanțiile fundamentale ale statului de drept. În ordinea constituțională a Republicii Moldova, acest principiu decurge, inter alia, din art. 1 alin. (3) (statul de drept), art. 22 (legalitatea incriminării și a pedepsei, coroborat cu exigența neretroactivității), precum și din art. 23 (dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle).

106. *Concluzie suplimentară privind necesitatea examinării excepției în fond:* În lumina argumentelor expuse, excepția ridicată îndeplinește criteriile de admisibilitate și ridică probleme veritabile de constituționalitate, iar soluționarea ei este esențială pentru desfășurarea echitabilă a procesului penal în dosarul nr. 1-2569/2025.

107. Din această perspectivă, controlul de constituționalitate solicitat nu este unul abstract, ci unul determinat de riscuri concrete pentru echitatea procesului și pentru securitatea juridică. Stabilirea unor standarde constituționale clare pentru aceste norme va contribui, în mod obiectiv, la eficientizarea proceselor penale pe termen lung, prin reducerea arbitrarului și a litigiilor ulterioare privind încălcarea dreptului la un proces echitabil.

108. Or, exact acest cadru este pus în discuție prin cumulul normelor contestate: pe de o parte, art. 347 și art. 375¹ CPP permit instanței să limiteze ex ante sau ex post probele apărării; pe de altă parte, art. 284 Cod penal (în forma relevantă) permit construirea unei acuzații pe noțiuni ample și, uneori, insuficient determinate. Rezultatul poate fi un proces în care acuzarea beneficiază de o marjă largă de interpretare a faptelor și normelor, iar apărarea este limitată în a prezenta contra-probe și explicații alternative.

109. În cauzele penale complexe, caracterizate prin acuzații de criminalitate organizată, , sistemul normativ trebuie să ofere garanții sporite împotriva arbitrariului. Cu cât incriminările sunt mai generale și permit mai multe interpretări, cu atât devine mai important ca procesul să asigure un cadru probator deplin, adversarial, în care apărarea să poată contracara tezele acuzării.

110. Ridicarea excepției de neconstituționalitate în prezenta etapă urmărește prevenirea unei erori structurale în proces: judecarea unei cauze penale deosebit de complexe pe baza unor restrângeri procedurale imprevizibile și a unor incriminări insuficient determinate. Examinarea constituționalității normelor incidente contribuie, în mod obiectiv, la eficiența procesului pe termen lung, deoarece reduce riscul anulării hotărârilor și al constatărilor ulterioare de încălcare a dreptului la un proces echitabil. În caz contrar, eticheta de „organizație criminală” devine un instrument de agravare aproape automată a răspunderii, fiind utilizată în concurs cu alte incriminări (escrocherie, spălarea banilor) și generând pedepse foarte ridicate. Un asemenea mecanism, dacă nu este limitat prin norme clare și interpretări previzibile, contravine statului de drept.

111. Tocmai de aceea, pentru a respecta art. 22 și art. 23 din Constituție, interpretarea normelor care sancționează criminalitatea organizată trebuie să fie restrictivă, bazată pe criterii obiective și verificabile. „Organizația criminală” nu poate fi dedusă doar din gravitatea acuzațiilor sau din numărul de persoane

vizate. Ea trebuie demonstrată prin fapte concrete care indică existența unei structuri organizate, a unei ierarhii ori a unei coordonări funcționale orientate spre săvârșirea de infracțiuni.

112. Noțiunile de „organizație criminală” și „grup criminal organizat” sunt concepte cu încărcătură penală excepțională, care presupun, în mod obișnuit, o structură, stabilitate, repartizarea rolurilor și o orientare predominant infracțională. În lipsa unor asemenea elemente verificabile, riscul de confuzie între cooperarea ocazională a unor persoane și criminalitatea organizată propriu-zisă devine ridicat.

(i) V- CERINȚELE AUTORILOR SESIZĂRII

Având în vedere cele expuse, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, solicităm:

- Admiterea prezentei excepții de constituționalitate;
- Exercitarea controlului constituționalității și declararea neconstituțională a următorului text /sintagme din CPP și Cod penal : (i) art. 347 alin. (3) CPP – sintagma „și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei”; (ii) art. 375¹ alin. (3) lit. b) CPP – sintagma „se constată că pentru faptele și împrejurările ce urmează a fi dovedite au fost administrate suficiente mijloace de probă”, (iii) art. 109 alin. (2) CPP – sintagma „Nu se admite punerea întrebărilor care nu se referă la premisa probelor”; (iv) art. 284 alin. (1) Cod penal – sintagmele „crearea sau conducerea unei organizații criminale” și „organizarea activității ei”.

VI - DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

- Considerăm că sunt întrunite toate condițiile menționate în Hotărârea Curții Constituționale cu nr.2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție;
- Obiectul sesizării privind excepția de neconstituționalitate se include în categoria actelor prevăzute în art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție. Instanța de judecată la cerere sesizează Curtea Constituțională pentru a se expune referitor la verificarea constituționalității dispozițiilor din (i) art. 347 alin. (3) CPP – sintagma „și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei”; (ii) art. 375¹ alin. (3) lit. b) CPP – sintagma „se constată că pentru faptele și împrejurările ce urmează a fi dovedite au fost administrate suficiente mijloace de probă”, (iii) art. 109 alin. (2) CPP – sintagma „Nu se admite punerea întrebărilor care nu se referă la premisa probelor”; (iv) art. 284 alin. (1) Cod penal – sintagmele „crearea sau conducerea unei organizații criminale” și „organizarea activității ei”, în sensul corespunderii lor prevederilor cu art. 1 alin. (3) (statul de drept), art. 4 și art. 8 (prioritatea tratatelor privind drepturile omului), art. 16 (egalitatea), art. 20 (accesul liber la justiție și proces echitabil), art. 21 (prezumpția nevinovăției), art. 23 (calitatea legii și securitatea juridică), art. 26 (dreptul la apărare) și art. 54 (condițiile restrângerii drepturilor) din Constituție, precum și art. 6 §§1 și 3 lit. d) și art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO).;
- Nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.
- Excepția este ridicată de către Inculpat prin intermediul reprezentantului Avocastului.

VIII - DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURA

Declar pe onoare că informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Vladimir Plahotniuc

Prin intermediului Avocatului Lucian Rogac

Dosarul nr. 1-2569/2025
PIGD:1-21041558-12-1-22032021-2

ÎNCHEIERE

26 februarie 2026

mun. Chișinău

Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani

În componența:

Președintelui completului de judecată,

Judecător

Judecător-raportor

Judecător

Grefier

Sergiu Stratan

Olga Bejenari

Ana Cucerescu

Teofilia Beleuța

Cu participarea:

Acuzatorului de stat, procurorul

Reprezentantul părții vătămate

Apărătorilor în interesele inculpatului
avocații

Alexandru Cernei

Serghei Bîrca

Ion Vizdoga, Lucian Rogac,
Victoria Burduja

În lipsa:

Inculpatului

Vladimir Plahotniuc

examinând în ședință de judecată publică, în cadrul cauzei penale cu privire la învinuirea lui Plahotniuc Vladimir Gheorghe, de săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 284 alin. (1), art. art. 30, 42 alin. (3), 190 alin. (5), art. art. 30, 243 alin. (3) lit. a) și b), art. art. 30, 42 alin. (3), 190 alin. (5), art. art. 30, 243 alin. (3) lit. a) și b) din Codul penal,

-cererea înaintată de avocatul Lucian Rogac în interesele inculpatului Plahotniuc Vladimir, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 347 alin. (1), (3), art. 375¹ alin. (3), lit. b), art.109 alin. (2), din Codul de procedură penală și a art. 284 alin (1) Cod Penal

și

- cererea înaintată de avocatul Lucian Rogac în interesele inculpatului Plahotniuc Vladimir, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 284 alin (1) Cod Penal,

CONSTATĂ:

În procedura completului de judecată din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, format din judecătorii Stratan Sergiu, Bejenari Olga și Cucerescu Ana se află în examinare cauza penală privind învinuirea inculpatului Plahotniuc Vladimir Gheorghe, de săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 284 alin. (1), art. art. 30, 42 alin. (3), 190 alin. (5), art. art. 30, 243 alin. (3) lit. a) și b), art. art. 30, 42 alin. (3), 190 alin. (5), art. art. 30, 243 alin. (3) lit. a) și b) din Codul penal.

În cadrul sedinței de judecată din 26 februarie 2026, apărătorul Lucian Rogac a depus o cerere prin care a solicitat, în temeiul art. 7 alin. (3) din Codul de procedură penală, ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 347 alin. (1) și (3), art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și a art. 284 alin. (1) din Codul penal, cu emiterea unei încheieri de ridicare a excepției de neconstituționalitate a:

– art. 347 alin. (1) CPP – sintagma „*sub sancțiunea decăderii, în termenul stabilit de instanța de judecată*”;

– art. 347 alin. (3) CPP – sintagma „*și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei*”;

– art. 375¹ alin. (3) lit. b) CPP – sintagma „*se constată că pentru faptele și împrejurările ce urmează a fi dovedite au fost administrate suficiente mijloace de probă*”;

– art. 109 alin. (2) CPP – sintagma „*nu se admite punerea întrebărilor care nu se referă la premisa probelor*”;

– art. 284 alin. (1) din Codul penal – sintagmele „*crearea sau conducerea unei organizații criminale*” și „*organizarea activității ei*”.

În motivarea cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate, apărătorul a invocat că, în interesul inculpatului Vladimir Plahotniuc, cere ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor dispoziții din Codul de procedură penală și din Codul penal, care – individual și cumulativ – permit restrângerea disproporționată ori imprevizibilă a dreptului la apărare, inclusiv a dreptului apărării de a administra probe și de a solicita audierea martorilor în condiții de egalitate cu acuzarea, precum și afectează principiul legalității incriminării.

A menționat că se solicită exercitarea controlului de constituționalitate asupra textelor contestate atât sub aspectul garanțiilor procesuale (*dreptul la apărare și egalitatea armelor*), cât și sub aspectul principiului legalității incriminării și al calității legii penale (*claritate și previzibilitate*), inclusiv în raport cu efectele cumulative ale încadrării juridice reținute de acuzare.

A susținut că normele contestate sunt apreciate ca fiind contrare următoarelor dispoziții constituționale și convenționale: art. 1 alin. (3) (*statul de drept*), art. 4 și art. 8 (*prioritatea tratatelor privind drepturile omului*), art. 16 (*egalitatea*), art. 20 (*accesul liber la justiție și procesul echitabil*), art. 21 (*prezumția nevinovăției*), art. 23 (*calitatea legii și securitatea juridică*), art. 26 (*dreptul la apărare*) și art. 54 (*condițiile restrângerii drepturilor*) din Constituție, precum și art. 6 §§ 1 și 3 lit. d) și art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO).

A subliniat că, potrivit dispozițiilor art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție și art. 4 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, rezolvarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative ține de competența Curții Constituționale. A indicat că normele vizate în prezenta cerere constituie obiect al controlului de constituționalitate. Ridicarea excepției de neconstituționalitate este solicitată dat fiind că aceste prevederi legale urmează să fie aplicate în prezenta speță.

A menționat că, în speță, obiectul cererii îl constituie dispozițiile normelor a căror constituționalitate se solicită a fi verificată, precizând că aceste norme legale au fost anterior, parțial, sesizate pentru verificarea constituționalității, dar nu în forma, temeiul și argumentarea din prezenta sesizare, care este una inedită și, în mare parte, rezultă din cea mai recentă jurisprudență a Curții.

În acest context, apărătorul a susținut că, din aceste considerente, ținând cont de faptul că normele solicitate a fi supuse controlului de constituționalitate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei deduse judecării și având în vedere că instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității ei cu Constituția, în temeiul art. 7 din Codul de procedură penală,

Prin urmare, în temeiul dispozițiilor art. 7 alin. (3) și (3¹) din Codul de procedură penală, prevederilor art. 134 și art. 135 din Constituția Republicii Moldova, precum și art. 4 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, precum și în baza Deciziei nr. 40 din 8 mai 2018 și a Hotărârii nr. 8 din 2019 ale Curții Constituționale a Republicii Moldova, apărătorul a solicitat *admiterea cererii, emiterea unei încheieri de ridicare a excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale cu privire la excepția de neconstituționalitate ridicată.*

Totodată, în cadrul aceleiași ședințe de judecată, apărătorul Lucian Rogac a depus o cerere prin care a solicitat, în temeiul art. 7 alin. (3) din Codul de procedură penală, ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 284 alin. (1) din Codul penal, sub aspectul formulărilor imprecise și excesiv de largi, care nu întrunesc exigențele de claritate și previzibilitate ale legii penale, permițând interpretări extensiv defavorabile ale legii, contrar art. 20, 22, 23 și 26 din Constituție, art. 54 din Constituție, precum și art. 6 § 1 și art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Apărătorul Lucian Rogac își întemeiază prezenta cerere pe aceleași circumstanțe de fapt și de drept invocate în prima cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 347 alin. (1) și (3), art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și a art. 284 alin. (1) din Codul penal.

În ședința de judecată, fiind puse în discuție cererile privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, apărătorul în interesele inculpatului Plahotniuc Vladimir, avocatul Lucian Rogac, a menționat că a depus cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 347 alin. (1) și (3), art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și a art. 284 alin. (1) din Codul penal și a mai depus o cerere pe același art. 284 din Codul penal. Referitor la art. 284 alin. (1) din Codul penal, a indicat că acesta este aplicabil speței, la fel și art. 109 din Codul de procedură penală. A susținut că anterior Curtea Constituțională nu a fost sesizată cu privire la art. 284 alin. (1) din Codul penal. A precizat că prima cerere a făcut-o anterior, iar pe parcurs a mai constatat motive de ridicare a excepției de neconstituționalitate a art. 284 alin. (1) din Codul penal. Apărarea consideră pe deplin justificată ridicarea excepției de neconstituționalitate. A subliniat că temeiurile și motivele sunt invocate în cereri.

Cu referire la argumentul acuzatorului de stat privind tergiversarea, a menționat că acesta este nefondat, iar cu referire la depunerea cererilor la o altă etapă a invocat ritmul alert și a menționat că apărarea cu greu reușește să se pregătească pentru ședința care urmează și nicidecum nu reușește să mai pregătească careva cereri. A mai menționat că în ambele cereri este invocat art. 284 alin. (1) din Codul penal, însă în aceste cereri temeinicia diferă.

În ședința de judecată, apărătorul în interesele inculpatului Plahotniuc Vladimir, avocatul Ion Vizdoga, a susținut ambele cereri privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

În ședința de judecată, apărătorul în interesele inculpatului Plahotniuc

Vladimir, avocatul Victoria Burduja, a susținut ambele cereri privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

În ședința de judecată, acuzatorul de stat, procurorul în Procuratura Anticorupție, Alexandru Cernei, a indicat că nu a recepționat aceste cereri, menționând că aceste acțiuni le apreciază ca fiind o modalitate de tergiversare. Concomitent, a subliniat că aceste cereri puteau fi înaintate anterior. Cu referire la modalitatea de audiere a martorilor, din câte își amintește, acest aspect a fost anterior invocat și în cealaltă excepție tangențială, care a fost deja respinsă.

În ședința de judecată, reprezentantul părții vătămate, Serghei Bîrca, a susținut poziția acuzatorului de stat.

În ședința de judecată, inculpatul Plahotniuc Vladimir a refuzat să fie escortat printr-o cerere, în care a invocat că se pregătește pentru dezbaterile judiciare și, din acest motiv, a rugat să nu fie escortat. În acest sens, a fost întocmit de către administrația penitenciarului procesul-verbal de refuz al inculpatului de a fi escortat la ședința de judecată, iar, în aceste condiții, în temeiul art. 321 din Codul de procedură penală, completul de judecată a dispus examinarea cauzei în lipsa acestuia.

Audiind opinia participanților la proces și analizând cererile formulate de apărătorul Lucian Rogac, în interesele inculpatului Vladimir Plahotniuc, completul de judecată va admite parțial cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 347 alin. (1) și (3), art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și a art. 284 alin. (1) din Codul penal și va admite integral cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 284 alin. (1) din Codul penal, din considerentele expuse infra.

Din conținutul primei cereri de ridicare a excepției de neconstituționalitate, completul de judecată reține că aceasta vizează dispozițiile ale:

– art. 347 alin. (1) din Codul de procedură penală – sintagma „sub sancțiunea decăderii, în termenul stabilit de instanța de judecată”;

– art. 347 alin. (3) din Codul de procedură penală – sintagma „și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei”;

– art. 375¹ alin. (3) lit. b) din Codul de procedură penală – sintagma „se constată că pentru faptele și împrejurările ce urmează a fi dovedite au fost administrate suficiente mijloace de probă”;

– art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală – sintagma „nu se admite punerea întrebărilor care nu se referă la premisa probelor”;

– art. 284 alin. (1) din Codul penal – sintagmele „crearea sau conducerea unei organizații criminale” și „organizarea activității ei”.

Totodată, din conținutul celei de-a doua cereri de ridicare a excepției de neconstituționalitate a art. 284 alin. (1) din Codul penal, completul reține că apărătorul a invocat o pretinsă imprecizie în formulările acestei dispoziții, excesiv de largi, care nu întrunesc exigențele de claritate și previzibilitate ale legii penale, permițând interpretări extensiv defavorabile ale legii, contrar art. 20, 22, 23 și 26 din Constituție, art. 54 din Constituție, precum și art. 6 § 1 și art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Apărătorul, în ambele cereri, a invocat pretinse contradicții ale dispozițiilor/sintagmelor acestor articole cu dispozițiile constituționale și convenționale: art. 1 alin. (3) (*statul de drept*), art. 4 și art. 8 (*prioritatea tratatelor privind drepturile omului*), art. 16 (*egalitatea*), art. 20 (*accesul liber la justiție și*

procesul echitabil), art. 21 (*prezumția nevinovăției*), art. 23 (*calitatea legii și securitatea juridică*), art. 26 (*dreptul la apărare*) și art. 54 (*condițiile restrângerii drepturilor*) din Constituție, precum și art. 6 §§ 1 și 3 lit. d) și art. 13 din *Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)*.

De asemenea, apărătorul a susținut necesitatea admiterii cererilor, cu ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate a acestor dispoziții ale Codului de procedură penală și din Codul penal care – individual și cumulat – permit restrângerea disproporționată ori imprevizibilă a dreptului la apărare, inclusiv a dreptului apărării de a administra probe și de a solicita audierea martorilor în condiții de egalitate cu acuzarea, precum și afectează principiul legalității incriminării.

Sub aspectul întrunirii de către cereri a condițiilor prevăzute la art. 7 alin. (3¹) din Codul de procedură penală, stipulate expres și în Hotărârea Curtea Constituțională a Republicii Moldova nr. 2 din 9 februarie 2016, apărătorul a invocat că cererile întrunesc întru tot aceste condiții.

În prim-plan, completul de judecată, analizând conținutul cererilor, a reținut că acestea pot fi examinate concomitent, or, din conținutul acestora rezultă că în prima cerere se conține invocarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 284 alin. (1) din Codul penal, respectiv cea de-a doua cerere vizează exclusiv ridicarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 284 alin. (1) din Codul penal, iar în cadrul expunerilor pe marginea acestora apărătorul a remarcat că a doua cerere a fost formulată ulterior, pe motiv că s-au stabilit alte motive de neconstituționalitate a prevederilor art. 284 alin. (1) din Codul penal.

Prin urmare, completul, neavând impedimente și stabilind conexitatea acestora, a ajuns la concluzia și a dispus examinarea concomitentă a acestora, în acest sens nefiind identificate circumstanțe care ar condiționa examinarea concomitentă.

În acest context, completul de judecată notează că, prin Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a relevat următoarele: „82. *judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate. 83. Curtea reține că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82.”*

Totodată, potrivit art. 7 alin. (3)-(3³) din Codul de procedură penală, „(3) *În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora. (3¹) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la*

verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

(3²) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune în termen de 5 zile prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează continuarea examinării în fond a cauzei. Însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă, cu excepția examinării demersurilor privind măsurile procesuale de constrângere. Instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională în termen de 5 zile de la data emiterii încheierii. (3³) Dacă nu sunt întrunite cumulativ condițiile indicate la alin. (3¹), instanța de judecată refuză, prin încheiere, ridicarea excepției de neconstituționalitate. Încheierea instanței de judecată este definitivă, însă argumentele privind dezacordul cu aceasta pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărârii în fond.”

Astfel, cu privire la cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 347 alin. (1) și (3), art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și a art. 284 alin. (1) din Codul penal, precum și cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 284 alin. (1) din Codul penal, completul de judecată menționează că, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție și al art. 4 alin. (1) lit. a) și g) din Legea nr. 74 din 10 aprilie 2025 privind Curtea Constituțională, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, ale decretelor Președintelui Republicii Moldova, ale hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. Totodată, Curtea rezolvă excepțiile de neconstituționalitate ale actelor normative prevăzute la lit. a), la sesizarea instanțelor judecătorești.

Prin urmare, sub aspectul verificării întrunirii condițiilor stabilite atât la art. 7 alin. (3¹) din Codul de procedură penală, cât și în Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016 a Curții Constituționale, completul de judecată menționează că normele vizate de către apărător constituie obiect al controlului de constituționalitate, că ridicarea excepției de neconstituționalitate a fost solicitată de către o parte în proces, mai exact de către apărătorul în interesele inculpatului Plahotniuc Vladimir, avocatul Lucian Rogac, precum și că excepția, în maniera în care a fost invocată de către apărătorul Lucian Rogac, are incidență asupra soluționării cauzei aflate pe rol, cu excepția prevederilor art. 347 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală.

Totodată, în partea ce ține de cea de-a patra condiție, respectiv dacă nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate, completul de judecată notează că, potrivit paginii oficiale web a Curții Constituționale (CCDOC), nu există o hotărâre anterioară care să fi avut ca obiect prevederile art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și cele ale art. 284 alin. (1) din Codul penal, contestate prin cererile formulate de apărătorul Lucian Rogac, în interesele inculpatului Plahotniuc Vladimir.

De asemenea, cât privește prevederile art. 347 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, completul reține că aceste prevederi au fost supuse controlului constituționalității prin Decizia nr. 9 din 27 ianuarie 2020, de inadmisibilitate a sesizării nr. 197g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 347 alin. (3) din Codul de procedură penală. Conform par. 14, Curtea a reținut că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie cuvântul „pertinenței” din articolul 347 alin. (3) din Codul de procedură penală, precum și prin Decizia nr. 16 din 15 februarie 2022, de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 251g/2021 și nr. 291g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 342, 346, 350, 352 și 437 din Codul de procedură penală. La par. 22 al acesteia, Curtea a reținut că obiectul excepțiilor de neconstituționalitate îl constituie articolul 342 alin. (2), teza a doua a articolului 346, articolul 350 alin. (1), articolul 352 alin. (3) și articolul 437 alin. (1) pct. 4) și alin. (2) din Codul de procedură penală.

Astfel, completul de judecată conchide că, potrivit cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, prevederile art. 347 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, în maniera solicitată, nu au mai făcut obiectul controlului de constituționalitate.

Însă, necătând la acest fapt, odată ce s-a constatat că cererea apărătorului nu corespunde celui de-al treilea criteriu prevăzut de lit. c) alin. (3¹) al art. 7 din Codul de procedură penală, în temeiul alin. (3³) al aceluiași articol, completul de judecată va refuza ridicarea excepției de neconstituționalitate a acestei norme și, prin urmare, va admite prima cerere în parte și va dispune exclusiv ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și a art. 284 alin. (1) din Codul penal.

La fel, completul de judecată va admite și cea de-a doua cerere care are ca obiect exclusiv prevederile art. 284 alin. (1) din Codul penal, or, aceasta fiind examinată prin prisma condițiilor prevăzute la art. 7 alin. (3¹) din Codul de procedură penală, stipulate expres și în Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 2 din 9 februarie 2016, se constată întrunirea cumulativă a acestora.

Din aceste considerente, ținând cont că prevederile art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și art. 284 alin. (1) din Codul penal se solicită a fi supuse controlului de constituționalitate, având în vedere că judecătorul nu trebuie să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normei contestate, completul de judecată va admite în parte solicitarea apărătorului Lucian Rogac, în interesele inculpatului Plahotniuc Vladimir, și va ridica excepția de neconstituționalitate a acestora, cu excepția prevederilor art. 347 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală.

În concordanță cu cele menționate, instanța precizează că în cauza *Ivanciuc împotriva României* (decizia nr.18624/03), fiind invocat refuzul instanței de judecată de a sesiza Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat: „Este conform funcționării unui asemenea mecanism faptul că judecătorul verifică dacă poate sau trebuie să depună o cerere preliminară, asigurându-se că aceasta trebuie să fie rezolvată pentru a permite să se soluționeze litigiul pe care este chemat să-l cunoască. Acestea fiind zise, nu este exclus ca, în unele circumstanțe, refuzul exprimat de o instanță națională, chemată să se pronunțe în ultimă instanță, ar putea aduce atingere principiului echității procedurii, așa cum este enunțat la articolul 6 § 1 al Convenției, în special atunci când un

asemenea refuz este atins arbitrar (*Coëme și alții împotriva Belgiei*, § 114 și *Wynen împotriva Belgiei*, § 41)”.

Totodată, în cauza *Pronina împotriva Ucrainei* (nr. 63566/00), Curtea Europeană a statuat că dispozițiile Convenției Europene nu garantează dreptul de acces la o instanță cu competența de a invalida sau de a nesocoti o dispoziție legală, ori de a da o interpretare oficială acesteia. De asemenea, a reținut că prevederile art. 6 din Convenție nu garantează dreptul ca o instanță națională sau internațională să fie sesizată cu o chestiune prejudiciară. În același timp, față de sistemul de drept ucrainean, în care persoanele fizice nu pot sesiza direct instanța constituțională, ci numai prin intermediul instanțelor de fond, care au o marjă de apreciere în privința sesizării, Curtea Europeană a statuat că instanțele au omis să analizeze cererea reclamantei din punctul de vedere al compatibilității cu dispozițiile constituționale și, prin urmare, ignorând acest aspect, deși era specific, important și pertinent, au determinat încălcarea dispozițiilor art. 6 par. 1 din Convenție.

Respectiv, Curtea Constituțională, tot prin Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016 (par. 86-87) a reținut că, prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea litigiului fără soluționarea prealabilă a excepției de către instanța de contencios constituțional, judecătorul ordinar ar dobândi prerogative improprii instanței judecătorești, iar având în vedere cele menționate, orice instanță judiciară chemată să soluționeze un litigiu, în ipoteza unei îndoieli cu privire la constituționalitatea unei dispoziții, are atât puterea, cât și obligația să se adreseze Curții Constituționale.

Într-o altă ordine de idei, în argumentarea soluției în partea ce ține de respingerea în parte a primei cereri și anume în ceea ce privește ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 347 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, completul menționează că apărătorul, în mod repetat, a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a acestei norme, necătând la faptul că prin încheierea din 12 februarie 2026, completul de judecată a respins cererea apărătorului și a refuzat ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Așadar, completul va mai menționa o dată că, în conformitate cu prevederile art. 7 alin. (3¹) lit. c) din Codul de procedură penală, una dintre condițiile legale pentru admiterea cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate este ca prevederile contestate să urmeze a fi aplicate în procesul judecării cauzei.

Prin urmare, analizând partea cererii ce vizează excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 347 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, completul de judecată constată că prevederile normelor contestate în speță nu au fost aplicate, or, la etapa primirii cauzei în procedură, completul de judecată, în temeiul art. 345 alin. (2) și art. 20 alin. (3) și (4) din Codul de procedură penală, a pus cauza penală pe rol fără a se ține ședință preliminară.

Concomitent, completul de judecată notează că, necătând la acest fapt, au fost întreprinse toate măsurile necesare pentru pregătirea și desfășurarea ședinței de judecare a cauzei, astfel încât aceasta să nu fie amânată.

Astfel, completul de judecată conchide că prevederile articolelor 347 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, care țin nemijlocit de ședința preliminară, nu mai urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei în continuare și, prin urmare, se constată neîntreținerea condiției prevăzute de art. 7 alin. (3¹) lit. c) din Codul de procedură penală.

Sub acest aspect, completul reține că, potrivit par. 82 din Hotărârea nr. 2 din 9

februarie 2016 a Curții Constituționale a Republicii Moldova, judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu Constituția, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii condițiilor stipulate, una dintre acestea fiind anume aceea dacă prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei.

Mai mult, Curtea a reținut că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Judecătorii ordinari nu pot refuza părților sesizarea Curții Constituționale decât în condițiile menționate.

În consecință, completul de judecată constată că cererea apărătorului Lucian Rogac, în partea ce ține de ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 347 alin. (1) și (3) din Codul de procedură penală, nu îndeplinește condiția esențială a aplicabilității normei la soluționarea cauzei și, din aceste motive, în această parte, cererea urmează a fi respinsă.

În concordanță cu cele menționate, completul precizează că, *în cauza Ivanciuc împotriva României* (decizia nr. 18624/03), fiind invocat refuzul instanței de judecată de a sesiza Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, a amintit că „*Convenția nu garantează, ca atare, dreptul ca o cauză să fie trimisă, cu titlu preliminar, de o instanță internă în fața unei alte instanțe naționale sau internaționale*”.

Concomitent, „*Curtea amintește de asemenea jurisprudența sa conform căreia dreptul de a sesiza un tribunal pe calea procedurii preliminare nu mai poate fi absolut, chiar și atunci când o legislație păstrează un domeniu juridic numai pentru aprecierea unui tribunal și prevede pentru celelalte instanțe obligația de a-i supune, fără rezervă, toate procedurile care se raportează la aceasta. Este conform funcționării unui asemenea mecanism faptul că judecătorul verifică dacă poate sau trebuie să depună o cerere preliminară, asigurându-se că aceasta trebuie să fie rezolvată pentru a permite să se soluționeze litigiul pe care este chemat să-l cunoască. Acestea fiind zise, nu este exclus ca, în unele circumstanțe, refuzul exprimat de o instanță națională, chemată să se pronunțe în ultimă instanță, ar putea aduce atingere principiului echității procedurii, așa cum este enunțat la articolul 6 § 1 al Convenției, în special atunci când un asemenea refuz este atins de arbitrar (Coëme și alții împotriva Belgiei, nr. 32492/96, 32547/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 și 33210/96, § 114, CEDO 2000-VII și Wynen împotriva Belgiei, nr. 32576/96, § 41, CEDO 2002-VIII)*”.

Totodată, în aceeași cauză, Curtea a notat că, în ceea ce privește cea de-a doua excepție ridicată și condusă împotriva articolului 23 al legii asupra organizării și funcționării Curții constituționale, aceasta nu privea o dispoziție de care depindea soluționarea litigiului.

În conformitate cu articolele 7 și 342 din Codul de procedură penală, completul de judecată,

DISPUNE:

Se admite parțial cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 347 alin. (1) și (3), art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și art. 284 alin. (1) din Codul penal, înaintată de apărătorul în interesele inculpatului Plahotniuc Vladimir, avocatul Lucian Rogac.

Se admite integral cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 284 alin. (1) din Codul penal, înaintată de apărătorul în interesele inculpatului Plahotniuc Vladimir, avocatul Lucian Rogac.

Se ridică excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 375¹ alin. (3) lit. b), art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală și art. 284 alin. (1) din Codul penal.

Se remite Curții Constituționale prezenta încheiere, cererile de ridicare a excepției de neconstituționalitate și sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate, pentru examinare conform competenței.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac

**Președintelui completului de judecată,
Judecător**

Sergiu STRATAN

Judecător – raportor

Olga BEJENARI

Judecător

Ana CUCERESCU